

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE nr 19/1985-86 med anledning av ltm Olof Janssons lagmotion med förslag till landskapslag angående ändring av landskapslagen om ärendenas handläggning i landskapsstyrelsen.

Landstinget har den 29 november 1985 inbegärt lagutskottets yttrande över motionen. Utskottet, som hört lantrådet Folke Woivalin och förra lantrådet Alarik Häggblom, får härmed värdsamt anföra följande.

Motionären föreslår en ändring av 2 § 2 mom. landskapslagen om ärendenas handläggning i landskapsstyrelsen (58/75) så att lantrådet, då han på grund av förfall inte kan delta i sammanträde i landskapsstyrelsen, skall inkalla ersättare till sammanträdet. I lagtexten skulle sålunda inte längre uttryckligen anges att vicelanrådets personliga ersättare i första hand skall inkallas. Förslaget motiveras med att den parlamentariska balansen, som fastställts vid landskapsstyrelsevalet, rubbas då vicelanrådets ersättare inträder och vicelanrådet samtidigt är närvarande. Vicelanrådet och dennes ersättare kan ofta förutses företräda samma politiska inriktning.

Nu gällande bestämmelser infördes i samband med att lagen om ärendenas handläggning i landskapsstyrelsen antogs år 1975. I förarbetena anges inte några närmare motiv, men avsikten torde ha varit att skapa klara regler om vilken ersättare som skall delta i sammanträde när lantrådet har förhinder och vicelanrådet träder i dennes ställe. I den tidigare gällande landskapslagen om landskapsförvaltningen i landskapet Åland (22/52, ä. 25/61) ingick endast bestämmelser om att ersättare skall inkallas vid förhinder för ledamot, däremot inte då lantrådet är förhindrad. Eftersom någon personlig ersättare för lantrådet inte väljs, ansågs det 1975 mest naturligt att vicelanrådets ersättare inträder i landskapsstyrelsen i här aktuella situationer för att garantera landskapsstyrelsens beslutförhet.

Bestämmelser om personliga ersättare för regeringsledamöter torde i allmänhet inte förekomma. Däremot finns regler om ställföreträdarskap så att en ordinarie ledamot av regeringen kan utföra på annan ledamot ankommande åligganden vid förfall för denne. I kommunala organ och även i vissa inrättnings- och ämbetsverks styrelser eller kollegier förekommer däremot personliga ersättare. I regel väljs då även en personlig ersättare för ordföranden. Vid förfall för den sistnämnde

inträder ersättaren såsom vanlig medlem medan den valda viceordföranden övertar ordförandeskapet i organet.

Till ersättare för ordinarie ledamot i landskapsstyrelsen väljs ofta en företrädare för samma politiska fraktion som den ordinarie ledamoten. Är lantrådet förhindrad att närvara i sammanträde och vicelanträdet träder i dennes ställe, innebär gällande bestämmelser i dylika fall att den politiska fraktion vicelanträdet och dennes ersättare företräder blir överrepresenterad. Detsamma kan dock bli fallet beträffande en annan fraktion om någon annan ersättare skulle inkallas samtidigt som den ordinarie ledamot, för vilken vederbörande fungerar som ersättare, deltar i sammanträdet. Fördelningen av olika uppdrag i landstinget och landskapsstyrelsen är i regel resultatet av en överenskommelse mellan de politiska fraktionerna, i vilken hänsyn tagits till de olika posternas vikt. Dylika helhetslösningar har förekommit också vid tidigare val, varvid man även särskilt har beaktat uppdraget som vicelanträdets ersättare.

Med hänsyn till gällande politiska överenskommelser mellan fraktionerna är det enligt utskottets uppfattning därför inte möjligt att bifalla motionen så att där ingående lagförslag skulle träda i kraft under innevarande mandatperiod för landskapsstyrelsen. Bibehålles nuvarande regler kan posten som vicelanträdets ersättare även i fortsättningen göras till föremål för särskilda förhandlingar. Bifalles förslaget i motionen, förutsätter detta framtida kompletterande överenskommelser mellan fraktionerna om hur ersättare inkallas vid förfall för lantrådet. Uppnås ingen sådan överenskommelse, kan praktiska problem uppkomma och svårigheter uppstå i fråga om lantrådets ämbetsutövning.

Den lösning utskottet närmast är berett att biträda, innebär att man återgår till tidigare regler, d.v.s. att någon ersättare inte inkallas då lantrådet har förfall. Vicelanträdets ersättare inkallas då till sammanträde endast när vicelanträdet har personligt förhinder, däremot inte när vicelanträdet inträder i lantrådets ställe. En dylik regel måste dock ställas i relation bl.a. till reglerna om landskapsstyrelsens beslutförhet i olika situationer. I sammanhanget aktualiseras även ändamålsenligheten av att ersättare överhuvudtaget utses för landskapsstyrelsens ledamöter. Enligt vad utskottet erfarit har denna detaljfråga berörts i den parlamentariska kommitté som bereder frågan om en utökad parlamentarism i landskapsförvaltningen.

Mot bakgrunden av att landskapsstyrelsens nuvarande sammansättning baserar sig på en gällande politisk överenskommelse, att frågan om valsättet för och samman-

sättningen av landskapsstyrelsen för närvarande utreds i en parlamentarisk kommitté och att en fråga som gäller landskapsstyrelsens inre arbetsformer först borde beredas inom landskapsstyrelsen, har utskottet beslutat att inte tillstyrka motionen i föreliggande form. Däremot har utskottet till sitt betänkande fogat en hemställningskläm enligt vilken landskapsstyrelsen närmare borde granska den i motionen berörda problematiken beträffande om och hur ersättare inkallas till landskapsstyrelsens sammanträden. Denna detaljfråga har enligt utskottets uppfattning nära anknytning till den pågående parlamentarismutredningen. Genomförs en separat reform av bestämmelserna för inkallande av ersättare, borde denna kunna träda i kraft i samband med nästa ordinarie val av ledamöter i landskapsstyrelsen.

Ledamoten Börje Eriksson har anmält avvikande åsikt mot beslutet och anfört att motionen borde godkännas.

Med hänvisning till det ovan anförda får utskottet vördsamt föreslå

att Landstinget måtte förkasta det i lagmotionen nr 12/1985-86 ingående lagförslaget.

Utskottet föreslår samtidigt

att Landstinget måtte hemställa hos landskapsstyrelsen att utarbeta förslag till hur bestämmelserna om inkallande av ersättare i landskapsstyrelsen bör utformas så att största möjliga hänsyn i olika situationer tas till den i landskapsstyrelsens sammansättning ingående parlamentariska balansen.

Mariehamn den 2 april 1986.

På lagutskottets vägnar:

Sune Eriksson
ordförande

Lars Ingmar Johansson
sekreterare

Närvarande vid ärendets avgörande behandling: ordföranden Sune Eriksson, vice-ordföranden Curt Carlsson samt ledamöterna Börje Eriksson och Jan-Erik Lindfors.